



Stichting Platforms Vmbo

Wat moet en wat mag

in de onderbouw vmbo





Stichting Platforms Vmbo

Wat moet en wat mag *in de onderbouw vmbo*

- 1 *Onderwijsinhoud*
- 2 *Onderwijsvormgeving*
- 3 *Onderwijs aan zorgleerlingen*
- 4 *Onderwijsorganisatie*
5. *Onderwijskwaliteit*

Wat moet en wat mag? In de onderbouw vmbo

Vmbo-scholen uiten geregeld de wens om het onderwijs in de onderbouw van het vmbo meer zélf vorm te kunnen geven. Bijvoorbeeld om in te spelen op de mogelijkheden in de regio of beter aan te sluiten bij de behoeften van hun leerlingen. Minder bekend is dat de wet- en regelgeving hiervoor al ruimte biedt. Zowel op het gebied van de inhoud, de vormgeving als de organisatie van het onderwijs is er ruimte in de regelgeving die vraagt om ingenomen te worden.

Wat precies landelijk is voorgeschreven, welke rol is weggelegd voor de regio en waar u ruimte hebt voor uw eigen keuze, kunt u lezen in "Wat moet en wat mag". In vijf rubrieken – onderwijsinhoud, onderwijsvormgeving, onderwijs aan zorgleerlingen, onderwijsorganisatie en onderwijskwaliteit – wordt de bestaande ruimte zichtbaar gemaakt. De eerste twee leerjaren van het vmbo vormen de basis voor de bovenbouw. Vandaar dat in deze brochure voor de onderbouw ook thema's en keuzemogelijkheden aan de orde komen die in de bovenbouw vorm krijgen.

- Ruimte!**
- Voor eigen inrichting van de onderbouw
 - Voor vakcolleges
 - Voor alternatieve leerroutes
 - Voor maatschappelijke stages
 - Voor de kwalitatieve invulling van de onderwijstijd samen met ouders, leerlingen en leraren
 - Voor eigen keuzes bij de inzet van de zorgmiddelen
 - Voor het afronden van een vmbo-opleiding
 - Voor het tussentijds overstappen naar een ander schooltype
 - Voor eigen personeelsbeleid

Bij het samenstellen van deze publicatie is gebruikgemaakt van nu bekende nota's en voorstellen tot wijziging van wet- en regelgeving. De informatie in deze brochure is onder voorbehoud van goedkeuring van deze nota's en voorstellen. Voor actuele informatie over veranderingen in wet- en regelgeving kunt u gebruikmaken van de verwijzingen naar websites die in deze brochure zijn opgenomen.

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend

Overzicht

1 Onderwijsinhoud

Leerdoelen van de onderbouw
Taal en rekenen
Vakcollege
Leerwerktraject
Assistentopleiding in het vmbo
Leergang vmbo-mbo2

2 Onderwijsvormgeving

Onderwijstijd
Uren en vakken
Pedagogisch-didactische invulling
Loopbaanoriëntatie en –begeleiding
Stage

3 Onderwijs aan zorgleerlingen

Onderwijsvoorzieningen voor zorgleerlingen
Bekostiging zorgvoorzieningen
Achterstandenbeleid

4 Onderwijsorganisatie

Overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs
Onderbouw
Verblijfsduur
Stapelen

5 Onderwijskwaliteit

Wet BIO
Convenant LeerKracht
Toezicht door Inspectie
Rendement onderbouw
Beoordeling leeropbrengsten

Nuttige Links



1 Onderwijsinhoud

Leerdoelen van de onderbouw

Landelijk beleid

- Vmbo-scholen moeten de wettelijk vastgestelde onderwijskerndoelen nastreven.
- Vmbo-scholen moeten in de onderbouw van het vmbo ten minste 1425 (klok)uren onderwijs aanbieden op basis van de kerndoelen.
- Naast het kerndeel kent de onderbouw een differentieel deel. De school kan maximaal een derde van de tijd besteden aan het differentiële deel.
- Vmbo-leerlingen van KB, GL en TL volgen naast Engels ten minste één moderne vreemde taal. Vmbo-scholen in Friesland bieden onderricht in de Friese taal aan.

Toelichting 1 Kerndoelen

Voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn met ingang van 1 augustus 2006 kerndoelen van kracht. In globale termen is beschreven wat alle jongeren in de onderbouw van het voortgezet onderwijs moeten leren; onafhankelijk van de uiteindelijke keuze voor een vervolgopleiding.

De 58 kerndoelen zijn beschreven in domeinen die met elkaar samenhangen.

De domeinen zijn:

- Nederlands
- Engels
- Wiskunde
- Mens en natuur
- Mens en maatschappij
- Kunst en cultuur
- Bewegen en sport

Het is aan de school om te bepalen hoe deze kerndoelen worden aangeboden: in vakken, in leergebieden, in projecten of geïntegreerde opdrachten, of een combinatie van deze vormen.

Voor het onderwijs in de onderbouw is een 'algemene karakteristiek' beschreven.

De algemene karakteristiek is nauw verbonden met de kerndoelen en beschrijft zes kwaliteitseisen:

- De leerling leert actief en in toenemende mate zelfstandig
- De leerling leert samen met anderen
- De leerling leert in samenhang
- De leerling oriënteert zich
- De leerling leert in een uitdagende, veilige en gezonde leeromgeving

- De leerling leert in een doorlopende leerlijn

Ook voor de afzonderlijke domeinen zijn karakteristieken beschreven.

De SLO heeft in opdracht van het ministerie van OCW voorbeelduitwerkingen gemaakt van de kerndoelen. Deze voorbeelden zijn bedoeld als inspiratie om te komen tot schooleigen invullingen. Via de website www.kerndoelenonderbouw.slo.nl kunt u deze voorbeelden per leergebied downloaden.

Voor het differentieel deel bestaan wettelijke verplichtingen gerelateerd aan de schoolsoort, zoals een tweede moderne vreemde taal (Frans, Duits, Spaans, Arabisch of Turks) in vmbo KB, GL en TL en Fries in Friesland. Ook de onderdelen waarmee de school zich wil profileren (zoals praktische of beroepsgerichte programma's, levensbeschouwing of sport) behoren tot het differentiële deel.

Schoolbeleid

- De school werkt de algemene karakteristiek en de karakteristieken van de domeinen in de onderbouw zelf verder uit.
- De school kan de kerndoelen per leerweg uitwerken op een manier die past bij de leerlingpopulatie.
- De school kan voor een belangrijk deel zelf invulling geven aan het differentiële deel.
- De school kan voor specifieke groepen een aangepast programma samenstellen.
- De school beslist welke lesmethodes en welke leermiddelen worden gebruikt. De school kan ook eigen lesmethodes ontwikkelen en toepassen.
- De school zorgt voor – gratis – schoolboeken en leermiddelen voor de leerlingen.
- Via het schoolplan en de schoolgids legt de school verantwoording af over de gemaakte keuzes aan ouders, leerlingen en personeel.

Taal en rekenen

Landelijk beleid

- De school besteedt op structurele en herkenbare wijze aandacht aan het bestrijden van achterstanden en de beheersing van de Nederlandse taal.
- Er zijn wettelijk niveaus voor Nederlandse taal en rekenen/wiskunde vastgesteld, waaraan leerlingen in diverse fases van het onderwijs moeten voldoen. De niveaus zijn vastgelegd in het referentiekader taal en rekenen.
- Vmbo-scholen bereiden hun leerlingen voor op het behalen van minimaal niveau 2F.

Schoolbeleid

- De school kan de referentieniveaus per leerweg uitwerken op een manier die past bij de leerlingpopulatie.
- De school beslist hoe taal en rekenen worden aangeboden: als aparte vakken of geïntegreerd in bijvoorbeeld leergebieden of projecten.



- De school beslist welke lesmethode en leermiddelen worden gebruikt. De school kan ook eigen lesmethodes ontwikkelen en toepassen.
- De school besluit of ze (een deel van de) leerlingen wil voorbereiden op een hoger niveau.

Toelichting 2 Referentiekader taal en rekenen

Sinds 1 augustus 2010 is de Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen van kracht. In het 'referentiekader taal en rekenen' is voor het hele onderwijs (van basisschool tot en met hoger onderwijs) vastgelegd wat leerlingen moeten kennen en kunnen als het gaat om Nederlandse taal en rekenen/wiskunde.

Het doel hiervan is om het algemeen niveau van rekenen en taal te verhogen en doorlopende leerlijnen taal en rekenen tot stand te brengen.

Het referentiekader vormt sinds augustus 2010 de basis voor het taal- en rekenonderwijs van alle vormen van onderwijs, van basisonderwijs tot universiteit. Het gaat om basiskennis en -vaardigheden die voor alle leerlingen van belang zijn.

Voor taal zijn in totaal vier niveaus beschreven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een fundamenteel niveau (F) en een streefniveau (S). Elk fundamenteel niveau omvat het voorgaande niveau. Bij het behalen van een fundamenteel niveau kan het volgende niveau worden gezien als een streefniveau. Per niveau zijn de volgende domeinen beschreven:

- *Mondelinge taalvaardigheid*
- *Lezen*
- *Schrijven*
- *Begrippenlijst en taalverzorging*

Voor rekenen/wiskunde zijn drie niveaus beschreven. Ook hier is een onderscheid gemaakt tussen fundamentele niveaus en streefniveaus. Deze niveaus zijn echter sterker van elkaar onderscheiden. De fundamentele niveaus richten zich op de basale kennis en inzichten en zijn gericht op een meer toepassingsgerichte benadering van rekenen. De streefniveaus bereiden voor op de meer abstracte wiskunde.

Voor rekenen gaat het om de volgende domeinen:

- *Getallen*
- *Verhoudingen*
- *Meten en Meetkunde*
- *Verbanden*

Het referentiekader geeft voor ieder niveau aan welke kennis en vaardigheden erbij horen. De te behalen niveaus zijn vastgesteld voor het eind van het primair onderwijs, het eind van het voortgezet onderwijs en voor het eind van het middelbaar beroepsonderwijs. Daardoor zijn doorlopende leerlijnen voor Nederlandse taal en rekenen tussen de verschillende niveaus beter te organiseren. Het niveau 2F is het wettelijk vastgestelde

niveau voor alle leerwegen in het vmbo. Het niveau 2F is ook het aangewezen niveau dat nodig is om te kunnen participeren in de maatschappij. Zeer moeilijk lerende of meervoudig gehandicapte leerlingen zijn niet verplicht te voldoen aan deze norm.

De examenprogramma's van het voortgezet onderwijs worden geijkt aan de referentieniveaus. Bij de ontwikkeling van centrale examens en syllabi zal rekening worden gehouden met de referentieniveaus. Leerlingen die in schooljaar 2013-2014 examens afleggen zullen voor het eerst met deze geijkte examens te maken krijgen. Ook zullen alle leerlingen in het voortgezet onderwijs een rekentoets afleggen als onderdeel van het eindexamen. Op dit moment is nog niet bekend welke regels gaan gelden voor de afname, de herkansingen en de uitslagregeling.

Er zijn (gratis) diagnostische toetsen beschikbaar die scholen vrijwillig kunnen afnemen. Leraren kunnen hiermee inzicht krijgen in het niveau van hun school en van hun leerlingen en gerichte activiteiten ondernemen om het taal- en rekenonderwijs te verbeteren.

Meer informatie? Kijk op www.steunpuntaalenrekenenvo.nl of www.taalenrekenen.nl.

Vakcollege

Landelijk beleid

- Vmbo-scholen kunnen in de onderbouw kiezen voor een praktijkgerichte invulling van het curriculum, bijvoorbeeld in de vorm van een vakcollege.
- Vakcolleges zijn gehouden aan de bestaande wet- en regelgeving.

Regionale afspraken

- Scholen kunnen afspraken maken met regionale bedrijven over hun betrokkenheid bij het onderwijs.
- Vmbo-scholen kunnen met het mbo afspraken maken over een doorlopende leerlijn vmbo-mbo.

Schoolbeleid

De school bepaalt:

- Welke leerlingen in aanmerking komen voor het vakcollege.
- Welke vakken of praktijkgerichte programmaonderdelen ze extra aanbiedt.
- Welke bedrijven ze wil betrekken bij de vormgeving van het onderwijs en welke rol deze bedrijven vervullen.

Toelichting 3 Vakcollege

Op vakcolleges ligt de nadruk op het werken en leren in en van de praktijk, op het leren door te 'doen'. In zes jaar tijd worden leerlingen opgeleid tot kwalificatieniveau 2 of 3 mbo, al naar gelang de wensen en mogelijkheden van de leerling. De eerste vier jaar doorloopt de leerling het vmbo. Daarna volgt de leerling de mbo-opleiding niveau 2/3. Leerlingen volgen vanaf hun zestiende jaar het onderwijs in de beroepsbegeleidende leerweg (mbo) en werken 3 à 4 dagen in de week in een leerbedrijf. Bedrijven zijn nauw betrokken bij de vormgeving van het onderwijs op een vakcollege. Op dit moment zijn er vakcolleges Techniek en Zorg.

De vakcolleges opereren binnen de bestaande wet- en regelgeving. Leerlingen van het vakcollege doen het reguliere vmbo-examen in de vakken die bij de gekozen leerweg en sector horen. Een aantal vmbo-vakscholen biedt de opleiding aan in het kader van de experimenten vmbo-mbo2 [zie bladzijde xxxxx]. Binnen deze experimenten worden leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg (BB) in één gebouw en door één team opgeleid voor een startkwalificatie (mbo niveau 2). Scholen kunnen zelf kiezen of ze deze leerlingen vmbo-examen laten doen in het vierde jaar van het vmbo.

Meer informatie? Kijk op: www.vmbovakcolleges.nl.

Leerwerktraject (LWT)

Landelijk beleid

- Vmbo-scholen met basisberoepsgerichte leerweg (BB) mogen in de bovenbouw van het vmbo leerwerktrajecten (LWT) aanbieden.
- Leerwerktrajecten moeten voldoen aan landelijk vastgelegde eisen wat betreft: minimumprogramma, stageomvang en doorstroommogelijkheden.
- Het programma omvat minimaal Nederlands en een beroepsgericht programma.
- De school moet een samenwerkingsovereenkomst sluiten met het mbo.
- Het buitenschoolse praktijkgedeelte omvat minimaal 640 klokuren in 80 dagen en maximaal 1280 klokuren in 160 dagen van de gezamenlijke onderwijstijd in leerjaar 3 en 4.
- Het buitenschoolse deel vindt plaats in erkende leerbedrijven.
- Erkenning gebeurt door de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (kbb's).
- De school sluit met de leerling, zijn ouders of verzorgers en het leerbedrijf een leer-werkovereenkomst.
- Het leerbedrijf krijgt een financiële tegemoetkoming in de vorm van fiscale afdrachtvermindering. Meer informatie hierover vindt u op www.belastingdienst.nl.
- Leerlingen ontvangen na succesvolle afronding het vmbo-diploma BB/LWT.
- Om een startkwalificatie te behalen moeten leerlingen een mbo-opleiding op niveau 2 succesvol afsluiten.

Regionale afspraken

- Scholen maken afspraken met het mbo over de doorstroom van leerlingen: naar een verwante opleiding op minimaal niveau 2 of naar een niet-verwante opleiding op niveau 1 of 2.
- De afspraken worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Schoolbeleid

- De school bepaalt:
- Welke leerlingen in aanmerking komen voor het leerwerktraject.
- Welke vakken of programmaonderdelen ze extra aanbiedt.
- Welke erkende leerbedrijven het buitenschoolse deel verzorgen.

Assistentopleiding (niveau 1) in het vmbo

Landelijk beleid

- Vmbo-scholen mogen binnen de basisberoepsgerichte leerweg (BB) een assistentopleiding (mbo niveau 1) aanbieden.
- Dit geldt ook voor de opleiding tot arbeidsmarktgekwalificeerd assistent (AKA).
- De assistentopleiding in BB is verankerd in de Wet op het voortgezet onderwijs.
- De betreffende assistentopleiding vervangt het onderwijs in het derde en/of vierde leerjaar van de BB.
- De leerlingen hoeven geen vmbo-examen te doen.
- De assistentopleiding moet passen bij het programma-aanbod van de vmbo-school én het programma-aanbod van de mbo-instelling waarmee wordt samengewerkt.
- De vmbo-school moet een samenwerkingsovereenkomst sluiten met het mbo.
- De beroepspraktijkvorming (bpv) omvat voor de beroepsopleidende leerweg (bol) minimaal 20 procent en maximaal 60 procent van de onderwijstijd; voor de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) minimaal 60 procent.
- Voor de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) moet een leerling minimaal zestien jaar zijn. Voor de beroepsopleidende leerweg (bol) geldt geen minimum leeftijdseis.
- De beroepspraktijkvorming (bpv) vindt plaats in een erkend leerbedrijf op basis van een overeenkomst.
- Erkenning gebeurt door de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (kbb's).
- Het leerbedrijf krijgt een financiële tegemoetkoming in de vorm van fiscale afdrachtvermindering. Meer informatie hierover vindt u op www.belastingdienst.nl.
- Examinering vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het mbo.
- Leerlingen ontvangen na succesvolle afronding een regulier mbo 1-diploma. Om een startkwalificatie te behalen moeten leerlingen een mbo 2-opleiding succesvol afsluiten.
- Leerlingen blijven ingeschreven op de vmbo-school. Het mbo ontvangt na afronding diplomabekostiging.



Regionale afspraken

- De vmbo-school maakt afspraken met het mbo over het programma-aanbod, de examinering en diplomering, de rechtsbescherming en de doorstroom van de leerling.
- De afspraken worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Schoolbeleid

- De school bepaalt welke leerlingen in aanmerking komen voor de assistentopleiding.
- De vmbo-school neemt de verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke en organisatorische vormgeving van de niveau 1-opleiding binnen de met het mbo overeengekomen kaders.

Leergang vmbo-mbo2

Landelijk beleid

- Per 1 augustus 2008 is een aantal experimenten gestart met een geïntegreerde leergang vmbo-mbo2 (VM2). Hierbij wordt de bovenbouw van de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo samengevoegd met een mbo-opleiding op niveau 2.
- Het kwalificatiedossier van de betreffende mbo-opleiding op niveau 2 is volledig van toepassing.
- Het geïntegreerde vmbo-mbo-programma wordt verzorgd op één schoollocatie met één docententeam en één pedagogisch-didactische aanpak.
- De leerlingen hoeven geen vmbo-examen te doen.
- Vmbo en mbo sluiten met elkaar een samenwerkingsovereenkomst af.
- De leergang vmbo-mbo2 kan alleen in de beroepsopleidende variant (bol) van het mbo aangeboden worden.
- De beroepspraktijkvorming (bpv) omvat voor de beroepsopleidende leerweg minimaal 20 procent en maximaal 60 procent van de onderwijstijd.
- De beroepspraktijkvorming (bpv) vindt plaats in een erkend leerbedrijf op basis van een overeenkomst.
- Erkenning gebeurt door de kenniscentra beroepsonderwijs bedrijfsleven (kbb's).
- Scholen moeten voor leerlingen die uit het experiment dreigen te vallen een terugvaloptie regelen: een plaats in het vmbo of op een (andere) mbo-opleiding.
- Examinering vindt plaats onder verantwoordelijkheid van het mbo.
- Leerlingen ontvangen na succesvolle afronding een regulier mbo 2-diploma en beschikken daarmee over een startkwalificatie.
- Scholen zijn verplicht medewerking te verlenen aan het wetenschappelijk onderzoek dat parallel aan het experiment wordt uitgevoerd.

Toelichting 4 Vmbo-mbo2 (VM2)

Per 1 augustus 2008 is een experiment gestart waarbij een aantal geselecteerde combinaties van vmbo-scholen en mbo-instellingen één geïntegreerde leergang vmbo-mbo2 (VM2) mogen aanbieden. Doel van het experiment is de kansen voor het behalen van een startkwalificatie te vergroten voor leerlingen voor wie de overstap van het vmbo naar het mbo problematisch is. Leerlingen krijgen les op één schoollocatie met één docententeam en één pedagogisch-didactische aanpak. De leerlingen volgen maximaal vier jaar onderwijs in deze geïntegreerde leergang.

Het experiment kende in eerste instantie twee cohorten: het eerste is gestart in het schooljaar 2008/2009, het tweede in het schooljaar 2009/2010. In totaal nemen circa 3000 leerlingen deel aan beide cohorten.

Per 1 augustus 2010 is een zogenaamd 'borgingcohort' van start gegaan voor scholen die ook aan het eerste of tweede cohort deelnemen.

Het experiment wordt door een onderzoeksbureau nauwgezet gevolgd en in 2013 geëvalueerd. Op basis daarvan wordt besloten over de toekomst van de leergang VM2.

Meer informatie? Kijk op www.aanvalopschooluitval.nl.

Regionale afspraken

- De vmbo-school maakt afspraken met het mbo over de doelgroep, het programma-aanbod, de examinering en diplomering, de rechtsbescherming en de doorstroom van de leerling.
- De afspraken worden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

Schoolbeleid

- De vmbo-school en de mbo-instelling nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de inhoudelijke en organisatorische vormgeving van de niveau 2-opleiding.
- De vmbo-school bepaalt in overleg met de mbo-instelling of leerlingen deelnemen aan het vmbo-examen.

Ruimte! Voor eigen inrichting van de onderbouw
Voor vakcolleges
Voor alternatieve leerroutes





2 Onderwijsvormgeving

Onderwijstijd

Landelijk beleid

- Vmbo-scholen moeten in leerjaar 1, 2 en 3 minimaal 1000 klokuren onderwijs aanbieden.
- Vmbo-scholen moeten in het eindexamenjaar minimaal 700 klokuren onderwijs aanbieden.
- In een 'normaal' schooljaar zijn 40 weken beschikbaar voor het aanbieden van onderwijs. Vanwege de vakantiespreiding bevat een schooljaar niet altijd 40 weken. Bij een schooljaar van 39 weken mag de school 27 uur minder onderwijstijd verzorgen. Bij een schooljaar van 38 weken is dat 54 uur. Deze zogenoemde regiocorrectie geldt niet als een schooljaar 40 weken of langer duurt.
- Onderwijsactiviteiten die meetellen voor de urennorm moeten voldoen aan de volgende criteria:
 - Ze vinden plaats onder begeleiding, dat wil zeggen dat de leerlingen afdwingbaar aanspraak kunnen maken op begeleiding.
 - Ze maken deel uit van het door de school geplande en voor alle leerlingen van een bepaalde stroom verplichte onderwijsprogramma.
 - Ze worden verzorgd onder verantwoordelijkheid van een leraar die op grond van de wet met die werkzaamheden mag worden belast.
 - Onderwijsactiviteiten die niet in direct lesverband plaatsvinden, maar wel voldoen aan de criteria, kunnen meetellen voor de urennorm.
 - De school moet kunnen aantonen dat ze heeft voldaan aan de urennorm.
Kan ze niet aannemelijk maken dat een activiteit aan de criteria voldoet, dan tellen de uren van deze activiteit niet mee als onderwijstijd.
- Naleving van de urennorm is voorwaarde voor bekostiging en geldt als belangrijk kwaliteitsaspect.
- De minister stelt het officiële begin en einde van de zomervakantie vast.

Schoolbeleid

- De school kan meer onderwijstijd aanbieden dan de minimumnorm.
- De school bepaalt zelf de duur van een lesuur.
- De school kiest zelf de verdeling van de lesuren over de schoolweken.

Toelichting 5 Wijzigingen onderwijstijd en schoolvakanties

Met ingang van het schooljaar 2012/2013 vinden naar verwachting de volgende wijzigingen plaats:

Onderwijstijd

- De definitie van onderwijstijd wordt aangepast. Onderwijsactiviteiten die meetellen voor de urennorm moeten aan de volgende criteria voldoen:
 - Het onderwijs moet onder de pedagogisch-didactische verantwoordelijkheid van daartoe bekwaam onderwijspersoneel worden uitgevoerd.
 - Het onderwijs moet deel uitmaken van het door de school geplande en voor de leerlingen verplichte onderwijsprogramma.
 - Het onderwijs moet door een inspirerend en uitdagend karakter bijdragen aan een zinvolle invulling van de totale studielast van leerlingen.
- De school is zelf verantwoordelijk voor de kwalitatieve invulling van de norm. Dit gebeurt in nauwe samenspraak met ouders, leerlingen, docenten en leidinggevenden van de school.
- De medezeggenschapsraad krijgt instemmingsrecht voor de invulling van de onderwijstijd en het beleid van de school voor lesuitval.
- Het beoordelingskader onderwijstijd van de inspectie wordt dynamisch(er) van opzet. Onderwijsactiviteiten die (nog) niet in het beoordelingskader zijn opgenomen, maar wel door ouders, leerlingen en leraren van de school zijn 'goedgekeurd' kunnen in het betreffende schooljaar meetellen als onderwijstijd. Op basis van een jaarlijkse inventarisatie van deze activiteiten door de inspectie en overleg met het scholenveld kan het beoordelingskader worden bijgesteld.

Totdat de nieuwe wet in werking treedt, gaat de inspectie coulant om met 'nieuwe onderwijsactiviteiten' waarvan de school (nog) niet kan aantonen dat ouders en leerlingen ermee hebben ingestemd.

Schoolvakanties

- De minister stelt twee weken kerstvakantie, één week meivakantie en zes weken zomervakantie centraal vast.
- De zomervakantie gaat terug van zeven weken naar zes weken. Leerlingen krijgen vijf roostervrije dagen in ruil voor één week zomervakantie. Deze dagen mag de school gedurende het schooljaar inzetten. Op deze dagen zijn de leerlingen vrij. Leraren kunnen deze dagen gebruiken voor scholing, vergaderingen en andere taken.
- Daarnaast kan de school maximaal vijf dagen inzetten voor afronding en start van het schooljaar.
- De medezeggenschapsraad krijgt instemmingsrecht voor de planning van de roostervrije dagen en de twee niet centraal vastgestelde vakantieweken. De personeelsgeleding van de medezeggenschapsraad krijgt instemmingsrecht voor de invulling van de vijf roostervrije dagen voor leerlingen.



Uren en vakken

Landelijk beleid

Er is geen voorgeschreven lessentabel of adviestabel. De wet schrijft voor geen enkel vak een minimum aantal lesuren voor. Alleen voor het onderwijs in lichamelijke opvoeding gelden verplichtingen. Zo moet in elk leerjaar gemiddeld 2 uur per week lichamelijke opvoeding worden gegeven. Het moet gaan om praktische bewegingsactiviteiten.

Schoolbeleid

- De school bepaalt zelf op welke wijze ze de beschikbare onderwijstijd verdeelt over de verschillende vakken.
- De school kan de beschikbare uren zó over de vakken of leergebieden verdelen, dat een optimaal programma ontstaat.
- Hierbij kunnen de ideeën van de school over onderwijzen en leren een rol spelen.
- De school moet zich over haar keuzes intern en extern verantwoorden.
- De school kan maatwerkactiviteiten, zoals mentorlessen of excursies, aanbieden die meetellen als onderwijstijd. Deze maatwerkactiviteiten beslaan maximaal veertig klokuren per jaar en worden opgesteld in overleg met de medezeggenschapsraad. De school kan ervoor kiezen om deze activiteiten verplicht te stellen voor leerlingen; dit is echter geen wettelijke verplichting.

Pedagogisch-didactische invulling

Landelijk beleid

- Kerndoelen en referentiekaders schrijven voor wát geleerd moet worden en niet hoe geleerd moet worden.

Schoolbeleid

- Vmbo-scholen bepalen zelf op welke wijze ze de onderwijsinhoud aanbieden.

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding

Landelijk beleid

- De vmbo-school moet aandacht besteden aan de keuzemogelijkheden die er in het vervolgonderwijs zijn. Oriëntatie op studie en beroep maakt onderdeel uit van elk examenprogramma. Er zijn echter geen wettelijke voorschriften voor de wijze waarop praktische sectororiëntatie (PSO) of loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in het vmbo wordt aangeboden.

Schoolbeleid

- De school bepaalt zelf op welke wijze ze de leerlingen voorbereidt op en begeleidt bij de keuze voor een leerweg, sector of beroepsgericht programma in de bovenbouw van het vmbo of een vervolgopleiding na het vmbo.

Stage

Landelijk beleid

- Met ingang van 1 augustus 2011 is een maatschappelijke stage verplicht voor iedere leerling die vanaf dat moment instroomt in het voortgezet onderwijs. De vmbo-school moet de leerling in het kader van de maatschappelijke stage minimaal 30 uur vrijwilligerswerk laten verrichten bij een vrijwilligersorganisatie, exclusief voorbereiding en afronding van de stage op school.
- Scholen kunnen oriënterende of beroepsgerichte stages aanbieden in de onderbouw van het vmbo. Scholen bepalen zelf de omvang van deze stages.
- Stage telt als onderwijstijd als aan de criteria wordt voldaan.
- In de Arboret zijn wettelijke voorschriften opgesteld rond de werktijden en toegestane werkzaamheden van jongeren tot achttien jaar in bedrijven en instellingen. Meer informatie vindt u op: www.arboportaal.nl.

Toelichting 6 Maatschappelijke stage

Voor iedere leerling die vanaf 1 augustus 2011 instroomt in het voortgezet onderwijs is een maatschappelijke stage van minimaal 30 uur voorwaarde voor het behalen van een diploma. Doel van de maatschappelijke stage is dat leerlingen kennismaken met de maatschappij en ervaring opdoen met vrijwilligerswerk.

De school bepaalt zelf:

- . Bij welke (vrijwilligers)organisaties leerlingen stage lopen.*
- . Wanneer zij de stage wil aanbieden aan de leerlingen.*
- . Of ze de stage over meer jaren wil verspreiden.*
- . Of ze het vrijwilligerswerk dat de leerlingen al doen, aanmerkt als maatschappelijke stage.*

De stage vindt plaats op basis van een stageovereenkomst tussen school, de stagebiedende organisatie en de ouders. Scholen zijn verantwoordelijk voor de begeleiding van de leerlingen tijdens de maatschappelijke stage. Van de scholen wordt verwacht dat zij hierover goede afspraken maken met de stagebiedende organisatie en de leerling. Deze afspraken worden in de stageovereenkomst opgenomen. Een beroepsgerichte stage van leerlingen geldt niet als maatschappelijke stage.

Meer informatie? Kijk op www.maatschappelijkestages.nl.

Schoolbeleid

- De school is vrij om zelf een keuze te maken uit stagebiedende organisaties.
- De school bepaalt – in overleg met de stagebiedende organisatie – wat de leerdoelen zijn van het buitenschools leren.
- De school bepaalt de stagemomenten.
- De school sluit met de stagebiedende organisatie en de leerling een stageovereenkomst af.

Ruimte!

Voor maatschappelijke stages

Voor de kwalitatieve invulling van de onderwijstijd samen met ouders, leerlingen en leraren



3 Onderwijs aan zorgleerlingen

Onderwijsvoorzieningen voor zorgleerlingen

Landelijk beleid

- Voor leerlingen die het diploma van het regulier voortgezet onderwijs alleen met extra ondersteuning kunnen behalen is er leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).
- Voor leerlingen die het diploma van het regulier voortgezet onderwijs niet kunnen behalen is er het praktijkonderwijs.
- Voor leerlingen met specifieke handicaps, stoornissen of beperkingen is er het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Daarnaast zijn er voor deze leerlingen mogelijkheden om met een zogenoemd leerlinggebonden budget het regulier voortgezet onderwijs te volgen.
- Scholen kunnen voor hun leerlingen een indicatie aanvragen voor lwoo of praktijkonderwijs. De regionale verwijzingscommissie (RVC) besluit op basis van landelijke criteria of leerlingen een indicatie krijgen voor lwoo of praktijkonderwijs.
- Scholen zijn wettelijk verplicht een individueel handelingsplan op te stellen voor de leerling met een lwoo-indicatie.
- Ouders kunnen voor hun kind bij een Regionaal Expertisecentrum een indicatie aanvragen voor vso. De commissie voor de indicatiestelling besluit op basis van landelijke criteria of leerlingen een indicatie krijgen voor vso.

Regionale afspraken

Scholen voor vmbo, praktijkonderwijs en vso werken samen in regionale samenwerkingsverbanden. De partners in het samenwerkingsverband bepalen gezamenlijk waar extra zorg nodig is. In het primair onderwijs bestaan samenwerkingsverbanden ('weer samen naar school') waarin basisscholen met tenminste één speciale school voor basisonderwijs samenwerken.

Schoolbeleid

- Scholen besluiten zelf bij welk samenwerkingsverband zij zich aansluiten.
- Scholen besluiten zelf of ze een leerling met een indicatie voor vso toelaten tot de school.
- Scholen stellen zelf individuele handelingsplannen op voor hun leerlingen met een indicatie.

Bekostiging zorgvoorzieningen

Landelijk beleid

- Er is geld beschikbaar voor leerlingen in het regulier voortgezet onderwijs die extra zorg nodig hebben.
- Voor toekenning van deze middelen is een indicatie noodzakelijk.
- Scholen zetten de extra middelen in op basis van een individueel handelingsplan.

Toelichting 7 Leerlinggebonden financiering ('rugzakje') en leerwegondersteunend onderwijs (lwoo)

Leerlinggebonden financiering is een extra budget voor leerlingen met een handicap of beperking die onderwijs volgen op een school voor regulier onderwijs. Om hiervoor in aanmerking te komen moet een kind worden geïndiceerd voor het speciaal onderwijs. Ouders kunnen een indicatie aanvragen bij een Regionaal Expertisecentrum. Met het leerlinggebonden budget kan de leerling de gewenste ondersteuning in het reguliere onderwijs krijgen, zoals ambulante begeleiding, extra uren voor leerkrachten en aangepaste leermiddelen.

Lwoo-middelen zijn bedoeld voor leerlingen in het regulier voortgezet onderwijs die extra ondersteuning nodig hebben. De vmbo-school kan bij de regionale verwijzingscommissie een verzoek voor een indicatie voor lwoo indienen. Als de regionale verwijzingscommissie het verzoek honoreert, ontvangt de school waar de leerling is ingeschreven extra financiële middelen. De school kan deze middelen inzetten om de benodigde leerwegondersteuning te bieden aan leerlingen met een indicatie voor lwoo, maar mag deze middelen ook gebruiken voor onderwijs aan leerlingen zonder deze indicatie.

Regionale afspraken

- Er is een regionaal zorgbudget beschikbaar voor de samenwerkingsverbanden in het voortgezet onderwijs. Dit budget is bedoeld voor leerlingen die niet in aanmerking komen voor een indicatie, maar wel extra zorg nodig hebben.
- Het samenwerkingsverband beslist op basis van eigen criteria over de verdeling van dit zorgbudget over de aangesloten scholen.

Schoolbeleid

- De school bepaalt – in overleg met de ouders – aan welke zorg het 'rugzakje' wordt besteed.
- De school bepaalt op welke wijze en voor welke leerlingen zij de lwoo-middelen inzet.

Toelichting 8 Passend onderwijs

Het beleid voor zorgleerlingen wordt op dit moment herzien. Onder de noemer 'Passend onderwijs' wordt ernaar gestreefd dat ieder kind naar de vorm van onderwijs gaat die het best past bij zijn of haar talenten of beperkingen. Het doel van Passend onderwijs is de verbetering van de kwaliteit en organisatie van het onderwijs voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Belangrijke aspecten van het nieuwe beleid zijn de versterking van de zorgstructuur in en rond de school en de vereenvoudiging van de toewijzing van zorgmiddelen.

Schoolbesturen krijgen naar verwachting een zorgplicht. Dit betekent dat ze ieder kind dat is aangemeld of staat ingeschreven passend onderwijs moeten bieden, op een eigen school of op een andere school binnen het samenwerkingsverband. Als hulpmiddel wordt een referentie-

kader ontwikkeld met werkwijzen en afspraken over de mogelijke vormgeving van de zorgplicht.

Ook zullen scholen een onderwijszorgprofiel opstellen. In het onderwijszorgprofiel staat beschreven welke onderwijszorg de school kan bieden. Het gaat daarbij om de basiszorg voor iedere leerling, eventueel uitgebreid met meer intensieve zorg of specialistische zorg voor specifieke doelgroepen. De samenwerkingsverbanden stellen een onderwijszorgplan op.

De nieuwe koers wordt op dit moment nader uitgewerkt en zal worden vastgelegd in wet- en regelgeving.

Meer informatie? Kijk op www.passendonderwijs.nl.

Achterstandenbeleid

Landelijk beleid

- Scholen met achterstandsleerlingen ontvangen financiële middelen om leerlingen die dat nodig hebben extra begeleiding te bieden. Achterstandsleerlingen zijn leerlingen die afkomstig zijn uit een vastgesteld armoedeprobleemcumulatiegebied. Volgens het zogenoemde Leerplusarrangement VO komen vmbo-scholen en scholen voor praktijkonderwijs in aanmerking voor extra budget als zij twee jaar achter elkaar minimaal 30% achterstandsleerlingen hebben. Voor dakplanklassen in de onderbouw geldt eveneens een drempel van 30%. De percentages worden per vestiging berekend.
- Een deel van het geld om achterstanden te bestrijden gaat naar gemeenten.

Regionale afspraken

- Gemeenten en (besturen van) scholen voor voortgezet onderwijs hebben minimaal één keer per jaar overleg over het voorkomen van segregatie, het bevorderen van integratie en het bestrijden van onderwijsachterstanden. Ook de afstemming van de inschrijvings- en toelatingsprocedures is onderwerp van overleg. De inzet daarbij is te komen tot een evenwichtige verdeling van leerlingen met een onderwijsachterstand over de scholen.
- Gemeenten bepalen – in overleg met scholen – op welke wijze de middelen worden ingezet om achterstanden te bestrijden.

Schoolbeleid

- Scholen bepalen op welke wijze zij de toegewezen middelen inzetten.

Ruimte! Voor eigen keuzes voor de inzet van de zorgmiddelen





4 Onderwijsorganisatie

Overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs

Landelijk beleid

- De basisschool geeft iedere leerling een schooladvies voor een passend vervolg in het voortgezet onderwijs en verwoordt het advies in een onderwijskundig rapport.
- De basisschool is verplicht om onderzoek te doen naar de geschiktheid van de leerling voor de gewenste onderwijssoort en gegevens over het behaalde eindniveau van de leerling aan te leveren aan het vervolgonderwijs.
- De citotoets of een andere – vergelijkbare – eindtoets in het basisonderwijs is niet verplicht. Er komt er een verplichte eindtoets voor taal en rekenen voor de leerlingen in groep 8. De basisschool beslist zelf welke eindtoets hiervoor wordt afgenomen. Deze eindtoets moet zijn geïkht aan de referentieniveaus taal en rekenen. Basisscholen zijn dan verplicht om het behaalde eindniveau van de leerlingen voor elk domein van taal en rekenen aan te leveren aan het vervolgonderwijs.

Regionale afspraken

- Scholen voor primair en voortgezet onderwijs kunnen afspraken maken over een soepele overgang. Het initiatief hiervoor kan liggen bij scholen, maar ook bij samenwerkingsverbanden of een regionale onderwijsbegeleidingsdienst. Ook gemeenten kunnen een voortrekkersfunctie spelen. Vaak hebben afspraken betrekking op de wijze van overdracht - 'warme overdracht' (via gesprekken) of 'koude overdracht' (via formulieren) – en het hanteren van draaiboeken, procedures, formats en formulieren.

Schoolbeleid

- De basisschool bepaalt welk onderzoek of welke eindtoets wordt afgenomen.
- De school voor voortgezet onderwijs bepaalt of een leerling wordt toegelaten.
- De school voor voortgezet onderwijs bepaalt of er eventueel nog een toelatingstest wordt afgenomen.

Toelichting 9 Schooladvies

Veel scholen voor voortgezet onderwijs besluiten op grond van het schooladvies, de score van de (cito)toets of een eigen toelatingstest of een leerling wordt toegelaten. De school voor voortgezet onderwijs mag een kind weigeren. De school moet wel goede redenen hebben om een leerling niet toe te laten. Een reden voor een school om een leerling te weigeren is bijvoorbeeld dat de school geen plaats heeft. Ook kan de school op basis van het schooladvies besluiten dat het kind niet geschikt is voor de opleiding. Bijzondere scholen mogen leerlingen weigeren als de godsdienst of

levensbeschouwing van de ouders of leerling niet past bij die van de school. Maar ze mogen leerlingen niet weigeren als er binnen redelijke afstand van het woonadres van de leerling geen openbare school is. Ook mogen scholen leerlingen niet weigeren door toelating afhankelijk te stellen van de aanvullende ouderbijdrage.

Onderbouw

Landelijk beleid

- De school stelt voor de onderbouw een samenhangend onderwijsprogramma op dat zodanig is ingericht dat de doorstroom wordt bevorderd, met behoud van de keuzevrijheid van leerlingen.
- De vmbo-school brengt aan het eind van leerjaar 2 een schooladvies uit voor het vervolg van de schoolloopbaan. Dit schooladvies is niet bindend.
- Aan het einde van leerjaar 2 vmbo moeten leerlingen nog alle sectoren kunnen kiezen.

Schoolbeleid

- De school bepaalt hoe lang de onderbouw duurt.
- De school bepaalt op welke wijze de brugperiode wordt ingericht, zoals een één-, twee- of driejarige brugperiode of de inrichting van zogenoemde 'dakpanklassen'.
- De school bepaalt op welke wijze de groepen worden samengesteld.
- De school kan ervoor kiezen om vakken te clusteren of het onderwijs bijvoorbeeld door een kernteam van een beperkt aantal docenten te laten verzorgen.
- De school bepaalt zelf hoe ze omgaat met bevorderen en zittenblijven.
- De school bepaalt op welke wijze de leerlingbegeleiding wordt vormgegeven.

Toelichting 10 Schooladvies leerjaar 2

Aan het eind van leerjaar 2 vmbo brengt de school een advies uit voor de leerweg en - eventueel - de beroepsrichting die de leerling het best kan volgen. Op basis hiervan kan de leerling en/of zijn ouders de meest geschikte leerweg en sector kiezen. De ouders of de leerling zijn niet verplicht het advies van de school te volgen, maar de school beslist wel of de leerling overgaat naar een volgend leerjaar. Ouders kunnen op grond hiervan besluiten om van school te veranderen. De ontvangende school moet wel rekening houden met het advies van de school van herkomst.



Verblijfsduur

Landelijk beleid

- Leerlingen hebben maximaal vijf jaar de tijd om een vmbo-diploma te behalen.
- Deze periode kan op verzoek van de school in specifieke gevallen voor individuele leerlingen met maximaal één jaar verlengd worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om leerlingen die basisonderwijs in het buitenland hebben gevolgd of langdurig ziek zijn. De inspectie beoordeelt op basis van een verzoek van de school of leerlingen hiervoor in aanmerking komen.
- Daarnaast kan de inspectie in zeer uitzonderlijke situaties een extra leerjaar toestaan.
- Als leerlingen deze maximale verblijfsduur (dreigen te) overschrijden, dan kunnen ze doorstromen naar het mbo of via het volgen van particulier onderwijs alsnog een vo-diploma behalen.
- Als leerlingen in de eerste drie leerjaren van het vmbo blijven zitten, dan kunnen ze wel overstappen naar een lager niveau.
- Minderjarige leerlingen uit het vmbo kunnen 'uitbesteed' worden aan andere vo-scholen, instellingen voor beroepsonderwijs of scholen voor het vavo.
- Leerlingen die praktijkonderwijs volgen, mogen op school blijven tot het schooljaar waarin ze 19 jaar worden. Dit kan met toestemming van de inspectie met één jaar worden verlengd.

Schoolbeleid

- De school bepaalt zelf hoe ze omgaat met zittenblijven.
- De school bepaalt zelf of ze leerlingen tot hogere leerjaren van het voortgezet onderwijs toelaat. Alleen voor leerjaar 1 gelden specifieke criteria.
- De school kan flexibele trajecten aanbieden waarbij de leerlingen in eigen tempo het programma kunnen afronden. Dit mogen ook versnelde trajecten zijn.
- De school kan zelf afspraken maken met het mbo over de doorstroom van leerlingen die het vmbo-diploma niet (kunnen) behalen.

Toelichting 11 Afschaffing verblijfsduur

De voormalige staatssecretaris – nu minister - Van Bijsterveldt heeft de Tweede Kamer laten weten dat de maximale verblijfsduur van vijf jaar voor het vmbo komt te vervallen. Het streven is deze wijziging op 1 augustus 2011 in te laten gaan. Vanaf dat moment is het aan de school om in samenspraak met de betrokken ouders en leerling te bepalen of de leerling gebaat is bij een verlengd verblijf in het vmbo of bijvoorbeeld een overstap naar het mbo.

Stapelen

Landelijk beleid

- Leerlingen met een vmbo-diploma kunnen op het vavo een hoger vo-diploma halen.
- Het is sinds 1 oktober 2010 mogelijk voor leerlingen om een tweede vmbo-diploma te behalen. Scholen kunnen bijvoorbeeld leerlingen met een BB-diploma voorbereiden op het behalen van een KB-diploma. De school ontvangt bekostiging voor deze leerlingen.
- Vmbo-leerlingen kunnen zonder aanvullende toelatingseisen tussentijds overstappen naar het havo. De inspectie hoeft hiervoor geen toestemming meer te geven.

Regionale afspraken

- Scholen kunnen afspraken maken over vmbo-leerlingen die tussentijds over willen stappen naar het havo.

Schoolbeleid

- De school kan zelf bepalen op welke wijze zij leerlingen wil voorbereiden op het behalen van een tweede vmbo-diploma.
- De school kan zelf afspraken maken met het vavo over leerlingen die een hoger vo-diploma willen behalen.

Ruimte!

In de keuze van leerroutes

Voor het afronden van een vmbo-opleiding

Voor het tussentijds overstappen naar een ander schooltype



5 Onderwijskwaliteit

Wet BIO

Landelijk beleid

- De Wet op de beroepen in het onderwijs (Wet BIO) biedt een waarborg voor de bekwaamheid van het onderwijspersoneel: leraren, schoolleiders en ondersteunend personeel in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs.
- In het Besluit Bekwaamheidseisen dat hoort bij de Wet BIO zijn de bekwaamheidseisen voor een docent beschreven. Deze zijn afgeleid van de beroepsrollen die een docent vervult.
- Een leraar is bevoegd als hij beschikt over een getuigschrift van een lerarenopleiding waaruit blijkt dat hij aan de bekwaamheidseisen voldoet.
- Een bevoegdheid is gekoppeld aan een vak.
- Op dit moment wordt door OCW in samenwerking met de Alliantie intersectoraal bekeken hoe de bevoegdheid voor intra- en intersectorale programma's vormgegeven kan worden. Er zijn specifieke scholingstrajecten beschikbaar voor het toerusten van docenten voor het geven van intra- en intersectorale programma's.
- Voor onderwijsondersteuners is een competentieprofiel ontwikkeld. Diverse hogescholen bieden een tweejarige opleiding aan voor onderwijsondersteuners op het niveau van Associate degree.

Schoolbeleid

- De school kan bevoegde docenten, die zij daarvoor geschikt acht, maximaal twee jaar onbevoegd laten lesgeven in andere vakken. De onbevoegde docent moet zich in die periode bijscholen. In bijzondere gevallen (bijvoorbeeld overmacht) kan deze periode éénmaal worden verlengd met maximaal twee jaar. De school houdt daarover een – ook voor de inspectie – geordend geheel van gegevens bij.
- De school kan leraren benoemen op grond van een geschiktheidsverklaring. Deze zij-instromers hebben twee jaar de tijd om aan de bekwaamheidseisen te voldoen. In bijzondere gevallen (bijvoorbeeld overmacht) kan deze periode éénmaal worden verlengd met maximaal twee jaar.
- De school kan mensen die niet bevoegd zijn onderwijs laten geven voor maximaal gemiddeld vier klokuren per week. Het gaat om mensen die naar het oordeel van de school geschikt zijn vanwege hun specifieke kennis en/of bekwaamheden in andere delen van de arbeidsmarkt. Ze hebben geen scholingsverplichting. Dit onderwijs moet onder verantwoordelijkheid van een door de school aangewezen, bevoegde leraar staan.
- De school en docenten onderhouden samen de bekwaamheidseisen. In het schoolplan of kwaliteitsverslag legt de school vast hoe ze de professionalisering gaat aanpakken en wat de opbrengsten zijn (op schoolniveau). De afspraken en

- opbrengsten per docent worden vastgelegd in een bekwaamheidsdossier.
- Wanneer op school onderwijs wordt gegeven in vakoverstijgende programmaonderdelen, kan de school in de eerste twee leerjaren zelf kiezen voor individuele bevoegdheid of teambevoegdheid. Een docent die volgens het bevoegd gezag bekwaam is, mag deze vakoverstijgende programmaonderdelen verzorgen voor een groep leerlingen. Voorwaarde daarbij is dat in het team waarvan hij deel uitmaakt voor alle gebundelde vakken een bevoegd docent aanwezig is die inhoudelijke verantwoordelijkheid draagt. Wanneer een docent volgens het bevoegd gezag niet (volledig) aan de bekwaamheidseisen voldoet om onderwijs in vakoverstijgende programmaonderdelen te verzorgen, beslist het bevoegd gezag op welke punten deze docent bijschoold moet worden. Daarbij moet het gezag ook de opvattingen van de leden van het team in aanmerking nemen.

Convenant LeerKracht

Landelijk beleid

In het in 2008 afgesloten 'Actieplan LeerKracht' zijn afspraken gemaakt om het dreigende lerarentekort aan te pakken. Het actieplan bevat maatregelen om het lerarentekort te bestrijden en de kwaliteit en positie van het beroep leraar te verbeteren. In totaal is hiervoor 1,1 miljard extra geld beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn bedoeld voor:

- Toename van het aantal LC- en LD-functies voor leraren door invoering van de zogenoemde functiemix. Scholen hebben tot 2014 de gelegenheid aan de voorwaarden van de functiemix te voldoen.
- Verkorting van de salarisschalen LB, LC en LD van achttien jaar naar twaalf jaar.
- Een toelage van 1000 euro voor leraren op het maximum van hun schaal.

Schoolbeleid

- Scholen bepalen zelf – binnen de afgesproken kaders – op welke wijze zij invulling geven aan het personeelsbeleid
- Scholen bepalen zelf of zij gebruikmaken van de extra middelen die beschikbaar zijn voor de scholing van leraren en zij-instromers.

Toelichting 12 Lerarenbeurs

De lerarenbeurs is bedoeld voor leraren die een hogere of bredere beroepskwalificatie willen behalen of zich verder willen specialiseren in hun beroep. De regeling richt zich op bevoegde leraren in het po, vo, mbo en hbo. De regeling is enerzijds bedoeld voor het volgen van een opleiding die resulteert in een andere bevoegdheid of graad en anderzijds voor het volgen van een opleiding die resulteert in extra bekwaamheden.

De regeling bestaat uit twee gedeelten. Naast een lerarenbeurs kan subsidie worden aangevraagd voor zij-instroom. Deze subsidie heeft tot doel om professionals van buiten het onderwijs voor de klas te krijgen.

De subsidie bestaat uit een gedeelte voor studiekosten (collegegeld, materiaalkosten en reiskosten) en een gedeelte bedoeld voor studieverlof waarmee de werkgever de leraar vrij kan stellen en vervanging kan organiseren.

De lerarenbeurs wordt door de leraar aangevraagd. Indien de leraar subsidie aanvraagt voor studieverlof, dient het bevoegd gezag van de school waar de leraar werkzaam is, te verklaren dat deze het gevraagde verlof ook zal verlenen.

De subsidie voor zij-instroom wordt door het bevoegd gezag van de school waar de zij-instromer wordt aangesteld aangevraagd.

Veel leraren, al zijn ze bevoegd, worden niet zonder meer toegelaten tot een wo-masteropleiding. Zij moeten van de opleiding eerst hun deficiënties wegwerken.

De zogenaamde deficiëntieprogramma's of schakelprogramma's die onderdeel zijn van een reguliere wo-bacheloropleiding en gericht op het volgen van een wo-masteropleiding vallen onder de subsidieregeling.

Ruimte! Voor eigen personeelsbeleid

Toezicht door inspectie

Landelijk beleid

- Het bestuur van de school is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en voor de naleving van wet- en regelgeving en legt hierover verantwoording af aan zowel de directe omgeving als aan de maatschappij in het algemeen.
- De inspectie van het onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs, de handhaving van wet- en regelgeving en de financiële continuïteit en rechtmatigheid van de bestedingen.
- De vorm van toezicht hangt af van de risico's die de inspectie aanwezig acht.
- Alle scholen in het voortgezet onderwijs worden ten minste eens per vier jaar door de inspectie bezocht.

Toelichting 13 Risicogericht toezicht

Het toezicht van de inspectie is sinds augustus 2007 risicogericht en 'op maat'. Dit betekent dat de inspectie per school jaarlijks onderzoekt of er risico's zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. De inspectie kijkt hiervoor naar: Opbrengsten, zoals in-, door- en uitstroomgegevens en examenresultaten. Signalen, zoals klachten of negatieve berichtgeving in de media.





Jaarstukken, zoals de schoolgids, het jaarverslag en de jaarrekening.

Op basis van deze bureau-analyse wordt een toezichtvorm bepaald. De vorm van toezicht wordt vastgelegd in een zogeheten toezichtarrangement en vermeld op een toezichtkaart. De toezichtkaart is te raadplegen via www.onderwijsinspectie.nl.

De arrangementen zijn verdeeld in een oordeel over naleving van wet- en regelgeving en een oordeel over onderwijskwaliteit. Op de toezichtkaart is een link opgenomen naar de beschikbare inspectierapporten.

Als er geen risico's zijn voor de kwaliteit van het onderwijs en de wet- en regelgeving goed wordt nageleefd, krijgt de school 'basistoezicht'.

Bij scholen waar sprake is van risico's worden aanvullende gegevens opgevraagd en geanalyseerd, indien nodig wordt onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs uitgevoerd.

Daar waar tekortkomingen worden geconstateerd wordt een aangepast toezichtarrangement vastgesteld voor 'zwakke kwaliteit' of 'zeer zwakke kwaliteit'.

Als een school de wet- en regelgeving niet goed nakomt, kan de inspectie besluiten tot een aangepast toezicht 'naleving'.

De inspectie verscherpt in alle gevallen het toezicht. Scholen met een zeer zwakke kwaliteit worden geplaatst op een lijst van zeer zwakke scholen op www.onderwijsinspectie.nl.

Schoolbeleid

- De school stelt jaarlijks een schoolgids op.
- De school stelt elke vier jaar een schoolplan op waarin gemaakte keuzes worden toegelicht.
- De school stelt een zorgplan op.
- De school stelt een examenreglement en PTA op dat aan de wettelijke eisen voldoet.
- De school stelt een klachtenregeling op en richt een klachtencommissie in waar klachten kunnen worden ingediend.
- De school verzorgt onderwijstijd die aan de wettelijke eisen voldoet.

Toelichting 14 Inspectietoezicht op onderwijstijd

De wijzigingen voor onderwijstijd die vanaf schooljaar 2012 – 2013 plaatsvinden [zie bladzijde xxxx] hebben ook gevolgen voor het toezicht van de inspectie op de naleving van de urennorm. Het beoordelingskader onderwijstijd van de inspectie wordt dynamisch(er) van opzet. Onderwijsactiviteiten die (nog) niet in het beoordelingskader zijn opgenomen, maar wel door ouders, leerlingen en leraren van de school zijn 'goedgekeurd' kunnen meetellen als onderwijstijd. Op basis van een jaarlijkse inventarisatie van deze activiteiten door de inspectie en overleg met het scholenveld kan het beoordelingskader worden bijgesteld.

De inspectie zal controleren of de school de voorgeschreven uren realiseert (kwantiteit), maar zal niet controleren of bepaalde uren wel meetellen als onderwijstijd (kwaliteit). De school is zelf verantwoordelijk voor de kwalitatieve invulling van de norm, in samenspraak met ouders, leerlingen en docenten.

De inspectie ziet erop toe dat de horizontale inspraak en verantwoording op orde zijn. Daarnaast kan de school de gerealiseerde onderwijstijd op groepsniveau verantwoorden. Een verantwoording op leerlingniveau is niet meer nodig. Scholen die niet voldoende onderwijstijd realiseren of dat niet kunnen aantonen, krijgen te maken met financiële consequenties.

Rendement onderbouw

Landelijk beleid

- Het rendement onderbouw is gebaseerd op de gegevens van de leerlingen die in het voorgaande jaar zijn overgegaan van leerjaar twee naar leerjaar drie. Het gaat daarbij om de combinatie van de adviezen van de basisschool, de schoolsoort waarin deze leerlingen onderwijs volgen in het derde leerjaar, en het eventuele zittenblijven van deze leerlingen in het eerste en tweede leerjaar.
- Hierbij tellen ook de leerlingen mee die de vestiging na het tweede leerjaar verlaten hebben en elders in het derde leerjaar onderwijs zijn gaan volgen.

Toelichting 15 Rendement onderbouw

Het rendement onderbouw is een optelling van plus- en minpunten. Pluspunten worden toegekend voor leerlingen die in het derde leerjaar in een schoolsoort onderwijs volgen dat hoger is dan het advies dat zij van de basisschool hebben ontvangen. Minpunten worden toegekend voor leerlingen in het derde leerjaar die in een schoolsoort onderwijs volgen dat lager is dan het advies dat zij van de basisschool hebben ontvangen. Ook worden minpunten toegekend voor leerlingen die zijn gedoubleerd in de eerste twee leerjaren. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat één op de vier lwoo-leerlingen een jaar langer doet over de onderbouw dan niet-lwoo-leerlingen. De behaalde plus- en minpunten worden tenslotte omgerekend tot een percentage onderbouwendement. Deze resultaten worden vergeleken met een vergelijkingsgroep. Deze vergelijkingsgroep is gebaseerd op de onderwijssoorten die in leerjaar 1 van de betreffende vestiging worden aangeboden.

Beoordeling leeropbrengsten

Landelijk beleid

De normindicatoren voor de beoordeling van de opbrengsten van een afdeling van een school zijn:

- De leerlingen van de afdeling behalen in de onderbouw het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.
- De leerlingen lopen weinig vertraging op in de bovenbouw van de afdeling.
- De leerlingen van de afdeling behalen voor hun centraal examen de cijfers die mogen worden verwacht.
- Bij de afdeling zijn de verschillen tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het centraal examen van een aanvaardbaar niveau.

Op hoofdlijnen geldt dat:

- Een school of afdeling 'zwak' wordt bevonden als de opbrengsten als onvoldoende worden beoordeeld. Dit betekent dat meer dan één van de vier bovengenoemde indicatoren onvoldoende is.
- Een school of afdeling 'zeer zwak' wordt bevonden als de opbrengsten als onvoldoende worden beoordeeld en twee of meer indicatoren van het onderwijsleerproces onvoldoende zijn. Bij dit laatste gaat het dan bijvoorbeeld om het schoolklimaat, de tijd die leerlingen krijgen om zich de leerstof eigen te maken of de wijze waarop de docenten de lessen verzorgen.

Toelichting 16 Leeropbrengsten

De inspectie gebruikt een uitgebreide verzameling gegevens om tot een afgewogen oordeel over de opbrengsten van een school of schoolsoort te komen. De inspectie kijkt of leerlingen aan het einde van de onderbouw beter of slechter presteren dan op basis van het basisschooladvies verwacht mag worden, of leerlingen in de bovenbouw zonder vertraging hun diploma halen, en of een school niet een te groot verschil kent tussen de resultaten van het centraal examen en het schoolexamen. Bij het bepalen van de resultaten van het centraal examen kijkt de inspectie naar alle leerlingen (dus ook de leerlingen die gezakt zijn) en naar alle vakken. Omdat een groot deel van de leerlingen examen afleggen in de vakken Nederlands, Engels en wiskunde, wegen deze vakken zwaar mee in de berekening. De inspectie baseert haar oordeel op de laatste drie examenjaren. Hiermee voorkomt ze dat het oordeel over de opbrengsten sterk wordt beïnvloed door een toevallige groep goed of minder goed scorende groep leerlingen. Bovendien houdt de inspectie rekening met het aantal achterstandsleerlingen en leerlingen die leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) krijgen. Een samenvatting van de opbrengsten van een school of schoolsoort vormt – samen met het oordeel van de inspectie hierover – het opbrengstenoverzicht van de school.

Dit is te raadplegen via www.onderwijsinspectie.nl. De inspectie baseert zich hierbij op actuele gegevens over de doorstroom en examenresultaten. Hoe is de brugklas samengesteld? Wat is het percentage zittenblijvers? Hoe is de doorstroom van de onderbouw naar de bovenbouw? Wat zijn de examenresultaten van de school? Het opbrengstenoverzicht geeft daarmee een beeld van een aantal kwaliteitsaspecten van de school.

Nuttige links

Algemeen

www.rijksoverheid.nl
www.cfi.nl
www.wetten.overheid.nl
www.vo-raad.nl
www.aocraad.nl

Onderwijsinhoud

www.platformsvmbo.nl
www.kerndoelenonderbouw.slo.nl
www.taalenrekenen.nl
www.steunpunttaalenrekenenvo.nl
www.vmbovakcolleges.nl
www.aanvalopschooluitval.nl
www.belastingdienst.nl

Onderwijsvormgeving

www.maatschappelijkstages.nl
www.stagemarkt.nl
www.slo.nl
www.arboportaal.nl

Onderwijs aan zorgleerlingen

www.passendonderwijs.nl

Onderwijsorganisatie

www.overgangpovo.nl

Onderwijskwaliteit

www.onderwijsinspectie.nl
www.lerarenweb.nl
www.vakmensenindeschool.nl

Meer informatie

www.platformsvmbo.nl



Colofon

'Wat moet en wat mag in de onderbouw vmbo' is een publicatie van de Stichting Platforms VMBO. Deze uitgave is tot stand gekomen in overleg met het ministerie van OCW.

Uitgave januari 2011

Redactie en samenstelling: H  l  ne van Oostrom
Eindredactie: Mariëlle van de Ven, studio v&v, onderwijscommunicatie.nu
Vormgeving: Axis media-ontwerpers bv, Enschede
Fotografie: Jan Schartman, Enschede
Druk: Drukkerij Roelofs, Enschede

Deze publicatie is gratis te bestellen door een e-mail te sturen aan de Stichting Platforms VMBO:
info@platformsvmbo.nl

Eerder verscheen in deze reeks 'Wat moet en wat mag in de bovenbouw vmbo'.
U kunt deze publicatie downloaden via www.platformsvmbo.nl/dossiers/publicaties